

Til Utdanningskomiteen
Fra Avdeling for studieadministrasjon

Sakstype: Diskusjonssak
Møtedato: 9. desember 2021
Notatdato: 6. desember 2021
Arkivsaksnr.: 2020/2649
Saksansvarlig: Hanna Ekeli
Saksbehandler: Jonny Roar Sundnes

Endringer i uh-loven – krav om to sensorer fra høsten 2022

Bakgrunn

Stortinget vedtok i juni 2021 endringer i universitets- og høyskoleloven, blant annet om sensur. Fra 1. august 2022 blir det krav om to sensorer på flere eksamener enn i dag, og fakultetene ønsker en felles diskusjon om hvordan vi skal forstå og praktisere de nye kravene.

Lovendringen

Lovendringen følger opp ett av Aune-utvalgets forslag, og departementet begrunner det slik:

«Krav om to sensorer ved alle vurderinger der vurderingsuttrykket er gradert med skalaen A til F, kan bidra til en bedre karakterfastsettelse. Et lovfestet krav om to sensorer kan være særlig viktig i de tilfellene der eksamen ikke lar seg etterprøve, for eksempel ved muntlig eksamen. To sensorer kan forhindre at studentene bare blir vurdert av undervisere de har hatt å gjøre med tidligere. Slik sett kan to sensorer gi en mer nøytral og uavhengig vurdering av studentens prestasjoner. Det kan derfor øke studentenes rettssikkerhet og bidra til at studentene kan føle seg tryggere på at karakteren er riktig.»

Den nye delen av uh-lovens bestemmelse om sensur skal lyde slik (§ 3.9):

«Det skal være minst to sensorer ved alle vurderinger der det brukes gradert karakterskala A til F. Minst én av sensorene skal være uten tilknytning til den delen av utdanningen der vedkommende skal være sensor.»

Krav om minst to sensorer, hvorav minst en ekstern, videreføres for masteroppgaver. UiO har dessuten et eget krav om to sensorer ved muntlig eksamen, men krever ikke at en må være ekstern.

Hvor uavhengig?

Den andre sensoren skal være uten tilknytning til den delen av utdanningen der vedkommende skal være sensor. Departementet legger vekt på at institusjonene skal *finne minst en sensor som har en mest mulig uavhengig rolle overfor de studentene vedkommende skal være sensor for*. Departementet bruker eksempler fra institusjoner som har lignende utdanninger ved flere studiesteder for å illustrere den nye bestemmelsen, men disse eksemplene passer ikke så godt for UiO.

Studieavdelingens foreløpige inntrykk indikerer at flere fakulteter bruker såpass mye eksterne sensorer at de ikke vil bli vesentlig påvirket av den nye bestemmelsen. Dette gjelder tentativt MED, OD, JUS og TF. De andre fakultetene (HF, MN, SV, UV) vil bli mer påvirket. På disse fakultetene går studentene dessuten ofte på tvers av studieprogram og enheter, for eksempel for å ta støttegrupper eller valgfrie emner.

Studieavdelingen foreslår tentativt å legge vekt på at uavhengigheten skal være mellom sensor nummer to og de studentene vedkommende skal være sensor for. For å oppnå dette, kan det være tilstrekkelig at sensor ikke har undervist på det aktuelle emnet i det aktuelle semesteret, altså at sensor nummer to ikke har møtt de aktuelle studentene underveis i gjennomføringen av emnet.

Studieavdelingen leser ikke bestemmelsen slik at sensor nummer to må være uavhengig av den første sensoren, for eksempel ved at de ikke skal kjenne hverandre eller ikke skal være nære kolleger. Alle sensorer må uansett vurdere habiliteten sin på vanlig måte.

Endring av karakterskala eller eksamensordninger

Det nye kravet om to sensorer vil bortfalle dersom karakterskalaen i emnet endres fra bokstav-karakterer til bestått/ikke bestått. Studieavdelingen legger til grunn at dette er vurderinger som må gjøres på fakultetene og i fagmiljøene som ledd i ordinære prosesser.

Det kan totalt sett bli færre eksamener dersom man slår sammen deleksamener i et emne eller slår sammen emner. Studieavdelingen legger til grunn at dette er vurderinger som må gjøres på fakultetene og i fagmiljøene som ledd i ordinære prosesser.

Forslag til prosess

Studieavdelingen anbefaler at spørsmålet om sensor nummer to uavhengighet nedfelles i UiOs studie- og eksamensforskrift eller i felles retningslinjer. Presiseringer i UiOs regelverk gjøres i første del av vårsemesteret 2022.

Studieavdelingen kan rådgi fakulteter om regelverk og tekniske løsninger ved ønske om å endre eksamensformer. Noen fagmiljøer kan ha behov for å gå gjennom undervisnings- og eksamensformene sine med tanke på både pedagogisk utvikling og økonomisk bærekraftige løsninger. LINK kan også konsulteres i dette arbeidet på vanlig måte.

Konsekvenser

Kunnskapsdepartementet legger til grunn at institusjonene iverksetter den nye bestemmelsen innenfor eksisterende økonomiske rammer. Den nye bestemmelsen vil føre til at fakultetene må bruke mer ressurser på sensur dersom eksamensordningene på emnene holdes uendret. Dette gir behov for å omdisponere interne undervisningsressurser eller øke utgiftene til eksterne sensorer.

Forslag til felles føring ved UiO

Kan utdanningskomiteen slutte seg til det følgende forslaget som utgangspunkt for en felles føring ved UiO:

«Det skal være minst to sensorer ved alle vurderinger der det brukes gradert karakterskala A til F. Minst én av sensorene skal være uten tilknytning til den delen av utdanningen der vedkommende skal være sensor. *Ved UiO innebærer dette at den uavhengige sensoren ikke kan ha undervist på det aktuelle emnet i samme semester.*»

Vedlegg:

1. Oversikt over krav til sensorer
2. Departementets vurdering i prop. 111 L (2020-2021), kapittel 2.7.5

Vedlegg 1 - Oversikt over krav til sensorer

Eksamensform	Bokstavkarakterer (A-F)	Bestått / ikke bestått
Skriftlige eksamener (skoleeksamen, innlevering mm.)	Minst to sensorer. Begge kan være interne, men en skal være uavhengig.	Minst en sensor, kan være intern (uendret).
Muntlige eksamener	Minst to sensorer. Begge kan være interne, men en skal være uavhengig.	Minst to sensorer, begge kan være interne (uendret).
Masteroppgaver	Minst to sensorer, hvorav minst en ekstern (uendret).	Minst to sensorer, hvorav minst en ekstern (uendret).
Klagesensur	Minst to sensorer, hvorav minst en ekstern (uendret).	Minst to sensorer, hvorav minst en ekstern (uendret).

Vedlegg 2 - Departementets vurdering

Teksten er hentet fra kapittel 2.7.5 i Kunnskapsdepartementet lovproposisjon 111 L (2020–2021) om Endringer i universitets- og høyskoleloven, utdanningsstøtteloven, fagskoleloven og yrkeskvalifikasjonsloven mv. (samleproposisjon).

Departementets utgangspunkt er at institusjonene selv har ansvaret for utdanningenes kvalitet, inkludert at vurderingsformen de velger ved eksamen eller prøve holder tilstrekkelig kvalitet og at studentenes rettssikkerhet blir ivaretatt. Departementet viser videre til at institusjonene selv som hovedregel har frihet til og ansvar for å ta i bruk de lærings- og vurderingsformene som de mener gir den beste kvaliteten, jf. uhl. 3-9 første ledd.

Etter dagens regler skal styret ved institusjonen oppnevne sensor ved alle vurderinger der resultatet inngår på vitnemål eller regnes inn i karakteren for vedkommende studium, jf. § 3-9 andre ledd første punktum. I tillegg er kvaliteten på sensur og krav til likebehandling ved sensurering styrket ved at det er innført et krav om obligatorisk sensorveiledning ved alle eksamener, se § 3-9 andre ledd siste punktum og omtale i punkt 2.2.2. Videre skal det være minst to sensorer og minst en av dem skal være ekstern ved vurdering av kandidatens selvstendige arbeid på høyere grad. Departementet legger til grunn at «selvstendig arbeid» er mastergradsoppgaven eller tilsvarende arbeid, jf. uhl. § 3-9 andre ledd andre punktum og mastergradsforskriften § 6. En ekstern sensor kan ikke være ansatt ved den aktuelle institusjonen. Departementet foreslår ingen endringer i disse bestemmelsene.

Departementet deler utvalgets vurdering av at et krav om to sensorer ved alle vurderinger der vurderingsuttrykket er gradert med skalaen A til F, kan bidra til en bedre karakterfastsettelse. Et lovfestet krav om to sensorer kan være særlig viktig i de tilfellene der eksamen ikke lar seg etterprøve, for eksempel ved muntlig eksamen. To sensorer kan forhindre at studentene bare blir vurdert av undervisere de har hatt å gjøre med tidligere. Slik sett kan to sensorer gi en mer nøytral og uavhengig vurdering av studentens prestasjoner. Det kan derfor øke studentenes rettssikkerhet og bidra til at studentene kan føle seg tryggere på at karakteren er riktig.

Departementet har merket seg at flere høringsinstanser mener det kan være vanskelig å finne tilstrekkelig mange eksterne sensorer. Strukturreformen i høyere utdanning og de senere årenes sammenslåinger av institusjoner har ført til at det er færre institusjoner å hente eksterne sensorer fra. I tillegg er det behov for flere sensorer i dag enn det var i 2002, både på høyere og lavere grad. Det følger av at det i dag avholdes flere og hyppigere eksamener, jf. St. meld. nr. 7 (2007–2008) *Statusrapport fra Kvalitetsreformen i høgere utdanning*.

Som vist over foreslår departementet ikke endringer i kravet om at det skal være minst én ekstern sensor ved bedømmelsen av kandidatens selvstendige arbeid i høyere grad. Departementet mener imidlertid at det ikke bør være et krav at den ene av sensorene må være ekstern ved andre bedømminger der det gis en gradert karakter A til F. Departementet foreslår derfor innført et krav om to sensorer ved alle eksamener der vurderingsuttrykket er gradert med skalaen A til F.

Selv om begge sensorene kan være ansatt ved den samme institusjonen, mener departementet det er viktig at institusjonene legger vekt på å finne minst en sensor som har en mest mulig uavhengig rolle overfor de studentene vedkommende skal være sensor for. Selv om det har vært flere institusjonssammenslåinger de senere årene, har mange institusjoner lignende utdanninger på forskjellige campuser. Eksempler på dette er NTNU, som har studiesteder både i Trøndelag, Ålesund og Gjøvik, og Høgskulen på Vestlandet, som tilbyr bachelor i sykepleie både i Bergen, Førde, Stord og Haugesund. Slik geografisk avstand kan gjøre det enklere å finne sensorer uten tilknytning til utdanninger på andre studiesteder.

Departementet har merket seg at flere høringsinstanser mener at innføringen av et krav om to sensorer ved alle vurderinger der vurderingsuttrykket er gradert karakterskala A til F, vil medføre økte kostnader. Et krav om to sensorer når karakterskalaen er gradert fra A til F kan derfor føre til at flere institusjoner vil øke bruken av vurderingsformen bestått/ikke bestått. Departementet mener at den enkelte institusjonen selv må vurdere hvilken vurderingsform som er den mest hensiktsmessige i det enkelte faget. Institusjonene står fritt til å velge hvilken karakterskala de ønsker å bruke i de enkelte fagene så lenge vurderingen skjer på en faglig og upartisk måte. I tillegg må vurderingen sikre det faglige nivået på vedkommende studium, jf. § 3-9 første ledd. Dersom institusjonene mener at sensuren vil ivareta disse hensynene ved å bruke vurderingsformen bestått/ikke bestått, kan dette igjen føre til lavere kostnader til sensur ved en del eksamener. Departementet legger til grunn at institusjonene selv må gjøre nødvendige prioriteringer for å dekke kostnader til sensur.

Utvalget foreslo også å innføre et krav om to sensorer ved kandidatens selvstendige arbeid både på høyere og lavere grad, uavhengig av vurderingsuttrykk. Med «selvstendig arbeid» menes på høyere grad mastergradsoppgave eller lignende, på lavere grad er dette bacheloroppgave eller lignende (også kalt bachelorarbeid). Dagens regulering i § 3-9 andre ledd andre punktum inneholder ingen begrensning om at det kun er ved bruk av karakterskalaen A til F at kravet om to sensorer, herav en ekstern, ved bedømmelse av kandidatens selvstendige arbeid i høyere grad, skal utløses. Utvalgets forslag er allerede ivaretatt i gjeldende lovtekst. Når det gjelder lavere grad har Universitets- og høyskolerådet i sine veiledende retningslinjer for sensur, fastsatt av UHRs

styre 11. desember 2015, anbefalt at det bør være to sensorer, herav en ekstern, ved bedømmelse av bachelorarbeid. Dette kravet gjelder også generelt, uavhengig av vurderingsuttrykk. Med styrkingen av kravet om at det skal være to sensorer ved alle eksamener der vurderingsuttrykket er A til F, og på grunnlag av føringene som sektoren selv har vedtatt for vurdering av bachelorarbeid, mener departementet at kravet om to sensorer er tilstrekkelig ivaretatt også for selvstendig arbeid på lavere grad.

For at universitetene og høyskolene skal kunne gjøre nødvendige vurderinger og tilpasninger, tar departementet sikte på at bestemmelsen med krav til to sensorer ved alle vurderinger der det brukes gradert karakterskala A til F, trer i kraft på et senere tidspunkt.